

A 1645

Arthur ja Anna

ehf

Wana ja uue aea inimesed.

Üks

Kõõmulif näitemäng kolmes järgus.

Luuletanud

C. R. Linnutaja.

Tartus, 1872.

Trükitud ja müüa H. Laakmanni juures.

Anna Johana A. Furjewile

Editha Johnson

A. 1645.

Arthur ja Anna

ehf

Wana ja uue aea inimesed.

üks

Kõõmulik näitemäng kolmes järgus.

Lunletanud

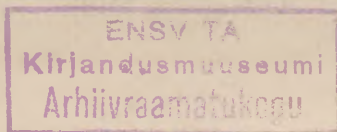
C. R. Linnutaja.

800. 2. 17

Tartus, 1872.

Trükitud ja müüa H. Laakmanni juures.

Дозволено Цензурою, Ревель 28-го Марта 1872 г.

50 150

G e s j ö n n a.

Soovitakse ühe rahwale mõnd omandust päranduseks anda, sellest temal sinnamaale weel osa ei olnud, siis ei tobita millesgi nii kaua oodata, kunni wõimalik on, kõige täielikumaa asjadega peale hakkata, waid weifene alustus on ka jo palju wäärt. Sellepärast palume igaüht tundjat lugejat, et ta järeleiswat näitemängu, kes Gesti kirjanduses üks esimestest on, mite kõige suurema mõõduga ei hakkaks mõõtma. Tema luuletaja, kes teda jo kuue aasta eest tagasi kirjutas ja siis ka jo mitme sõbrale näitas, teab ise kõige paremine, kui palju ja misugusi puudusi tal lülles. Kui ta teda siisgi trükkida lasseb, siis sünnib see üksi sellepärast, et aratuseks neile tahaks olla, kes rikkama luuletuse annetega sest wõidujooksust osa wõiwad wõtta, sellega see alandlik samm hakkatust teeb.

Luuletaja.

Osaliſed.

Arthur von Adelſtein, }
Otmari von Altfuſs, } mõisnikud.

Emeline, Otmari ſõsar.

Üks wanaproua, Otmari tädi.

Laane, pärismaa talupoeg.

Anna, tema tüttar.

Tiio, tema kašwandik.

Blüthenroth, Otmari mõisa-walitſeja.

Swask, Otmari tuapriis.

Madisson, Otmari kõrtsmik.

Mihkel, }
Kriſtjaan, } Otmari renditalupoead.

Torba, kihelkonna koolmeiſter.

Dönn, Laane ſulane.

Teenijad ja talupoead.

Esimene järe.

(Kõrge puude all, Laane maja ees.)

Esimene etendus.

Anna, istub sügawas mõttes. Tiio, astub tasa juure.

Tiio.

(Mõttab Anna käest kinni, kes nagu unest üles ärkab.) Ära ole kuni mo wasta, kallid Anna, et ma nii kangele peale käin. Ma seda ei teeks, kui ma sind vähem armastaksin. Aga miks pärast hoiad sa oma südame mõtteid mo eest nüüd nii suure hoolega warjule? Enne ei teinud sa midagi ilma minuta, ning meie wahel ei olnud ühtegi salauft!

Anna.

Tiio, sa ei tea, mis sa minult praegu nõuad!

Tiio.

Näitab jo, kui ei armastaksid sa mind enam nõnda, kui enne. Dige armastus ei kannata salauft.

Anna.

Sa teed minule suurt ülekohut, Tiio!

Tiio.

Anna andeks! Aga miks pärast ei ole sa enam kõigis asjades kohtlane mo wasta? Lapse põlwest saani ei ole meil ühtegi sala asja üksteise wahel olnud, ja

nüüd tahad ja korraga kui üht linikut enese ja minu wahale tõmmata. Kui ma sind vähem armastaksin, ei ma siis ka ühtegi ei ütleks. Aga kuidas mul nüüd võimalik on, wait olla? Ei, Anna, ma nõuan sinu käest aruandmist! Kuhu on so endine südame-rõõm, so lapselik erkus-meel kadunud? Mikspärast ei võtta sa meie elust ja olemisest enam ühtegi osa? Mis kurdad ja taga? Nagu ja enne igal pool elu ja rõõmu sünnitasid, kuhu ja tulid, nii wäga täidab nüüd hädus nende südameid, kes sind armastawad ja nõnda näewad. — Anna, mis sul on? Mis muljub nii wäga so südant?

Anna.

Kõik, kõik tahan ma sinule öelda, aga üht asja üksi ära nõua minu käest. Kui mo uuled tast kannataksiwad rääkida, mo süda tast awaldada, jo amugi oleks ta sul teadaw, aga see ei ole võimalik. Kui naeruwäärt näitaksin ma sinu filmades, kui — ei, ei! Jätta mind, Tiio!

Tiio.

Aga mis sina üles ei wõi öelda, sellest wõin ja pean nüüd mina rääkima. Anna, sa armastad Arthurit?

Anna (hakkab ümber Tiio kaela).

Küllalt, küllalt sest asjast! Sa tead kõik! Võiks so eest ka üksigi asi, mis minusse puudub, warjule jääda! — Jah, ma armastan Arthurit; minu armastus tema wasta on nii suur, et seda üles ei wõi rää-

kida. Sellepärast olen ma nii õnnetu ja jälle ka nii õnnelik.

Tiiu.

Aga mikspärast ei tohtinud ma seda ennemine teada?

Anna.

Ära sellepärast vihane mo peale ole! So ammugi oli mul nõu, sinule oma südame salauft avaldada, aga ma ei võinud. Mul ei olnud võimalik sinu ees seist rääkida, kellest mõttelda mind jo argjaks tegi, aga mis ma siisgi ühtepuhku omas mõttes pidin kandma ja omas südamel tundma.

Tiiu.

Õnnelik Anna! Tema armastab jo ka sind.

Anna (äskitse).

Tema armastab! — O ei, ei! — Ega ma ka ei nõuagi, et ta mind koguni armastab, nõnda armastab, nagu ma teda armastan. Kui ma aga teaksin, et temal minuist hea meel on, et ta mind wähegi armastab, siis oleksin ma jo kõige õnnelikum tüttarlaps maa peal.

Tiiu.

Usu mind, Anna, ta tuleb sind veel kord kosima, teie saate kihlatud ja —

Anna (paneb temale käe suu peale).

Mis juttu sa seal ajad, Tiiu! Tema mind kosima! Üks suurtsugu mõisnik üht liht maa tüttarlast!

— Oh ei! — Küll ma teda nagu oma käte peal kannaksin; mured ei tohiksinwad tema kulmu fortsutada — ma ei oleks rahul, kunni mo lahked sõnad neid sealt ära ajanud; tema südame rahu eest tahaksin oma eluga seista. Ma ei tea, mis ma tema pärast kõik võiksin teha! Aga nii rohket õnne ma ei soovigi, ei tohigi soovida! Ma muud ei taha, kui et ta mind nõnda armastab ja auustab, nagu ma ära olen teeninud; et ta aga wahel oma lahket filma minule näitaks, ning minu peale, kes ma temale nii arwamata palju tänu wõlgu olen, mite külmalt maha ei waata. Kui ma teaksin, et ta minust enam ühtegi ei hooli, ma nuttaksin omad filmad pääst wälja.

Tiiu.

Kiisuguste kurwa mõtetele ei tohi sa omas südames aset anda, armas Anna. Tema armastab sind. So siis, kui ta sind õppetamas käis, olid sa temast armastatud. Ühest tunnist saiwad kaks, üks filmapill wenis söömawaheteks.

Anna.

Oh, et need aead weel kaks oleksiwad!

Tiiu.

Siis sa üksi teadsid, et sa tema seltsis õnnelik olid. Õnnetegi ei olnud sa sellepärast tema wõlglane, sest et tema sinu seltsis sedasama õnne leidis.

Anna.

Armas on so jutt kuulda, Tiiu. Aga mis ta muud

on, kui kena sõnade kõlin. Jah, mina teda küll siis jo armastasin. Ma oleksin temale iga kord liigutatud ümber kaela võinud hakkata, kui ta minu kõrval istus, minule mõnest raamatust ete luges, ehk teda minule ära seletas. Minul näitas siis, kui oleks mul palju ütlemist; minu süda sai tema sõnadest kui ülewoolajaks allikaks; ja siisgi pidin ma ilma sõna lausumata omad filmad maha lööma, kui ta lõppeks kui küsides mo peale waatas. Kes teab, kas ma seega rumalaste ei teinud; ei ole jo ka võimalik sõnadega äraseletada, mis mo südames liikus.

Tiiu.

Uga mikspärast ta nii väga soovis, sind ise õpetada? Mikspärast tundis ta jest suurt rõõmu, sinuga rääkida?

Anna.

Sellepärast, et ta lapsi armastab. Ma olin siis alles wiistõistkümmend aastat wana, olin see kõige üleannetum ja taltimatam tüdruk, ning tema omalt poolt ülewäga hea. Ühest paremast maailmast näitas ta mul olevat. Ja mis on ta minuist kõik teinud! Kõik mis ma olen, olen ma tema läbi. Waatan ma wahel ümberkaudse elu peale, siis ma iseennast enam ei tunne. Kust tulewad kõik need mõtlemised ja soovimised wälja, kes mo wainu selle ülema olemise järje peale tõstavad? — Kust n'ad tulewad! Mikspärast ma parem ei küsi, kust päikese kiired tulewad? — Uga pidi ta sellepärast mind armastama, et ta nii palju

minu heaks tegi? Eks ta ka nüüd, kus ta kolme aasta pärast võõralt maalt jälle koju jõudnud, oma armastust laste vastu igapidi üles ei näita? O, et ma veel laps — ei, laps ma ommeti ka enam ei sooviks olla!

Tiio.

Kui ta sind mite ülewäga ei armastaks, mikspärast käis ta meid kohe peale oma tagasi=tuleku kõige esmalt vaatamas?

Anna.

Et wahest nähe soovis, mis tema endisest kaswan-
dust saanud. Oli see jo ka tema töö ja soowimine,
et mind mo isa ülema naisterahwa kooli saatis.

Tiio.

Ja siisgi tuli ta ükspäinis jellepärast seie, et ta
sind armastab — armastab ilulõpmata armastusega.

Anna (ära minnes).

O, Tiio, ära mind selle usule eksita, ta võiks
minule surma=rohukes saada!

(Kõne lõppusel oli Tõnn kuulates sala ligi tulnud, kes nüüd peidukohast
ete astub.)

Tõine etendus.

Tõnn (üksi).

Oh sa wiemane nali: Tema armastab mind!
Noh, suago niid mis suab — õisfa pois! Anna ar-
mastab sind. (Mõõmupärast karates.) Oh sedä pido ja
põlwe, oh sedä lusti ja rõõmo, mis mi'ul Annaga tuleb,

mis mi'ul Annaga õitseb! (Jääb magusi.) Jäh süda, eks si'ul niid põle küll jõulud kae! Eks si'ul niid põle küll täied riimo-wuagnad ies! Mis tahad sa wiel! (Särele mõeldes.) Ja kui wiisakaste ta ise asja ei mõistnud salata! Oh sa wiemane nali! Suab aga külarahwas filmad pärani ajama, kui mind kirku kantsli peält Annaga maha wiisatakse! Jõba näen ete, kuida n'ad mind kõik punnis filmadel suawad wahtima. Disja Tõnn! Rüübaku niid mõni mies paljast lient, lihastükk mi'u pihos. — Jäh Anna, sa armastad mind! Oh, ma armastan sind jo kua, armastan sind rohkem, kui wõisilma laupeawases pudru-wuagnas! Kõige küh'lonna jõuloaegse liha-wuagnate iest, kõige küla worstide ja kakkide iest ei wahetaks ma sind ää, mi'u Anna! (Sälle mõttes.) Ma arwasin kõhe, kui neid ninatpidi kuos nägin! panä tähele pois, nied riägiwad si'ust. Eks ma toona küll selgeste täle märko ei annod, miä hullo piwori ma tedä armastan! Ja kõhe peab sest tõisele kõrwa sisse jobistatama — oh sa wiemane nali, miukesed nied tüttarlapsed on! (Sügawas mõttes.) Ta siotis parajaste kanu, kui tasa hiljokesi ta juure astsin ja armsa hiälega ütlesin (Käänab oma tübarat kahtlaselt peus): Oh, kuida armastan ma wäga teie isa! (Scenesete): Ei wõi kua kaewata, annab õige tubliste süia. — Eks sa armastad mind kua, Tõnn, küsis ta? — Kas sa kuuled! Ei tea, mis ta süda sies küll seda tunnistates wõis öelda! — Oh, kulla Anna, ma armastan teid wiel rohkem, kui te' isa! õli mo mahe wastos. Rulab ma

nende sõnadega lastsin ta südant kui jula võiga! —
 Aga las' esti pulmad suavad pietud, küll sies näed,
 wennikene, miufesed mesipäevad minu jugusel mehel kõik
 viel taga järele tulevad!

Kolmas etendus.

(Arthur majas.)

Arthur üksi, üht sõnumiku kinni pitserdades.

Õõiksid ja nüüd siin olla, mo sõber Robert, kui
 väga rõõmustaksime ennast seltsis minu õnnest! Ma
 sooviksin kindell' filmapilgul nähe, kus see sõnumik
 sinust saab loetud. — Kui meie veel tõine tõise seltsis
 ühesuguste paleuste eest*) põlesime, täis ühesugust armas-
 tust looduse wasta mõndagi waitset böd rahulises,
 unewaipatega kaetud metsas, ehk sala healel kühjewa
 jõe peal enesest lastsime mööda minna, kus üksi ööpiku
 laul wahel jeka seda püha waitust, ehk mõni alla lan-
 gew täht sala tumedust filmapilguks muutis: seal rää-
 kisime sagedaste minu Annast; seal käis mõnigi lootus
 õnnesünnituse teel, mõnigi kartus ahastuse näul meil
 wõõrjaks. Ega ta puhtast wõimata ei olnud, et mul
 nüüd rohkest asja oleks Anna kohta laulifuga hüüda:

„So kustunud te' walendused,
 Mo noorus=ea teede paist';
 Kõik kadund kallid paleused,
 Ehk küll mo süda põlend teist;

*) Ideaalide eest —

Ka lõppend usk, kes asju ootis,
 Mis waim mul ise sünnitas,
 Ning jumalikus jooksus lootis
 Ja ete-täheks kinnitas."

Alga seda ei ole sündinud, ei wõinudgi sündida. Ma arwasin oma Annat tundwat, ma olen teda tundnud. Ei oleks ma selle lilli tema peidupaigas üles leidnud, ei tea, kas ta siis kunagi oleks ilmsiks saanud, ehk seesuguses hiilguses wõinud üle maailma kõndida, nagu nüüd. Alga ma leidsin selle pärliga oma paleuse, ja tegin kõik mis minu wõimuses oli, et ta minu paleuseks jääks, minu Annaks saaks. Ja kui väga kerge oli see töö! Sest kõik seeme, mis ma selle ella rinda külwasin, ta idanes rõõmsaste ja kaswis wägewaste. Tema ema suri jo ära, kui ta weel üks weikene tüttarlaps oli; ehk temast muidu seda ei oleks saanud, mis ta nüüd on. (Helistab; tuapois astub ete.) Selle sõnumiku saadab ja kohe jaama! (Tuapois läheb sõnumikuga ära.) Alga armastab ta mind ka, minu Anna? Mikspärast woolab seda küsides seesama õnnesünnitaw tundmine mo läbi südame, mis minul oli, kui teda peale tagasi-tuleku wõõralt maalt jälle nägin? Mikspärast läksiwad tema kenad palged nii punaseks? Mikspärast lõi ta omad filmad maha? Mite, et ta nõnda tahtis, waid et ta pidi. Ja mikspärast pidi ta seda? Et ta mind armastab. Woib küll maa peal suuremat õnne leida, kui seda, armastatud olla ühest neiuist, nagu minu Anna! (Tuapois astub ete, teadustates: Altsuusi herra!)

Palun teda minu juure! (Tuapois ära.) Tühi, et see igaw inimene just nüüd mo kaela tuleb! Mõne aasta eest tagasi seisis ta kui minu kõige ligem naaber mo sõprade kirjas. Siis ma küll weel ei wõinud ete ära arwata, et sest kangekaelsest, iseenele armastajast poisist lord weel seesugune mõttete-aru poolest sant mees wõiks saada. Miks ma temale ka kõhe, tema filmakirjaks sõbraliku küsimiste peale, ütlesin, kui kallid Anna mo meelest on! Üksi minu wana nooruspõlwe sõbrus tema wasta, kes kaksipidi mõtlemist üles ei lastnud tõusta, wõis mind seesuguse teule ajada.

N e l j a s e t e n d u s.

Arthur. Otmar.

Otmar.

Tere, sõber! Ega sul wasta meelt ei ole, kui oma hommikusel ratsasõidul sinu läwe peal wana sõbramehe poolest nattukene finni pean, et sinu seltsis mõni igaw tükk tühja aega ära raisata?

Arthur.

Tänan wäga! Minu aea tunnid ei ole aga mil-lasgi küllalt pikkad.

Otmar.

Noh, ega me' ommeti tundide pikkuse pärast waid-
lema ei hakka! Minul on sinuga üks tõine, lahendam
asi läbi rääkida.

Arthur.

Tahaksin küll kuulda. Ladu ommeti ete!

Otmar.

Tea siis, sõber, et see tüdruk, kellest sa minule viimati rääkisid, üks Saadana võrukael on. Kui sa rebane ei ole, siis võiksid selle püügi pealt väga kergete tühja ninaprilliga tagasi tulla. Et mina aga seesuguste libeda asjades, mis meesugu meeste juures korrapärase on, enam meister kui sina, sellepärast tahtsin sinule oma nõuuga — —

Arthur (lõne vahele rääkides).

Alga mis nõuu sinna tarvis? Armastab mind see neiu, siis võttan ta omale abikaasaks, ei armasta ta mind, noh, siis sinna keegi ei võt parata.

Otmar.

Abikaasaks võtma? Kes sellest rääkis?

Arthur.

Kui mo sõnu tõisiti mõistsid, siis olid eksituses.

Otmar (vahta tõrkudes).

Sa võiksid jeda tüdrukut, jeda Annat omale tõepärase abikaasaks võtta?

Arthur.

Tõepärase!

Otmar.

See on sinu kindel nõu?

Arthur.

Tõepärase!

Otmar.

Üht talus üleskaswanud tüdrukut?

Arthur.

Tõepärašt!

Otmar.

Hahaha! Täna kulbiga leemepaja ees, kanade, anide seas — wiih! — ja homme — meie kõige rikkama mõisniku proua — sinu proua, kes ja aga pruugiksib walitseda, et üht sinufarnalist naist koju wiia!

Arthur.

Tõepärašt, jah!

Otmar (tulise wihaga).

Wii oma „tõepärašt“ kus kõik ja Juudas! Ära tee midagi meelt pahaseks! So seesuguste sõnadega üksi teutad ja meie kõrget seisust. — See tuleb sest laulutegemisest! Oh teie weidrad laulikud, teie nõdrameelised unistajad! Nagu ei oleks sest weel küll, et teie omad ninatargad mõtted paberi peale plaksite ja nendega maailma ülelaenuitate, teie peate neid ka weel tõeks tahtma teha, ühendama ja kogu kõitma, mis mite ühte ei lähe! Seda ma jo ete äraarwasin, mis sinu igawesest uurimisest, sinu, nagu ja ütlesid, jumalikku inimeste kirjadesst wälja saaks tulema, kus meie hobuste seljas mööda metsi ümber kihutasime, teopoisja põldude peal ja karjatsid metsade wahel sagedes, et wiimane rõõm oli! Seal ta nüüd on! Oh teie noli pind laulikud ja kirjamehed, mis wõite ühest mõistlikust inimesest kõik teha! Kus ta selle peale peaks

maatama, et tema raha hästi kasu tooks, tema warandus kaswaks; kus ise oma suuri mõisaid peaks walitsema ja harima, ning seepeale mõtlema, mil kombel kasulikum oleks härgi ja lehmi, ja kõige odavam tüdrukuid ja sulaseid pidada ja sööta, ning lõppeks — lühidelt öeldud — kust üht auusat abikaasat leida: selle asemel istub ta, meie maa kõige rikkam rüütel, ühe weikese mõisakese peal, nagu iga rikkas talupoeg omale suurema wõiks osta; teeb salmikuid; toppib — toppib ise linnu nahku täis; korjab linnu mune, mardikaid, liblikaid, kirkikesi, ning lõppeks tahab ta weel üht talu-tüdrukut naiseks wõtta! Nadise pärast, kas see weel kellegi mõistus on!

Arthur.

Ütle ommeti, armas Otmar, pean ma sinu pitka kõnet imekspanema ehk naerma?

Otmar.

Ma näen, täna ei saa sinust asja. Küll sa aga aegamööda weel minu kullast nõuu saad kiitma. Las' aga esimene tugu mööda läheb! Mina seda asja tunnen. — Wõtta ommeti minust head eeskugu! Seal on mul weikene mõisa, mis ma ära tahtsin müüa, sest et minu suurest mõisast liig kangel on. Müüd soowis teda mees osta, kes rüütli sugust ei ole. Mis ma temale ütlesin? Mina müün oma mõisa ühe rüütlike ennema 1000 rubla alla hinna, kui ühe liht inimese nārude kõige suurema kasuga. Kasige! Kõik mo sõb-

rad olivad rõõmu pärast selle tükki üle kui meelest ära, ja minu sõprade arv ei ole weikene. Kes saaks sellewasta sinuga ühte nõuusse heitma? Tõeste, tahaksid ja kõiki neid, kes seda teewad, üles kirjutada, sul ei maksaks sulle otja plakkii sisse kasta.

Arthur.

See on küll kõige kaunim tegu, mis ja oma elu-aéal oled teinud?

Otmar.

Minupärast, kui tahad. Aga saagu sest juttuist tänaseks. Homme ootan ma sind oma juure. Ma loodan, et ja mind siis jo minu tänase kõne eest saad tänama. Jumalaga! (Läheb ära).

W i e s e t e n d u s.

Arthur (üksi).

Ruidas on wõimalik, et sinu uhkes maailmas, Looja, seefugusi wiletsaid loome elab, nagu see inimene, kes ennast rüütliks nimetab! Otmar, Otmar, ja oled mind raskest hingewalus tagasi jätnud! Anna ei maksa sinu silmas midagi, et ta oma kanu ja tuwikesi sööda, ja minule annad ja nõuu, selle peale mõttelda, kuidas sulaseid nii halwaste ja härgi nii hästi kui wõimalik sööta. Mis on siis sinu hind? Üks rüütel tahad ja pealegi olla? Kus on sinu rüütli meel? Kus sinu rüütli teud? So praegu ülesarutatud mõtled, need ei ole kellegi rüütli nime wäärili-

sed? Oh, kuidas teutatakse meie aal seda nime, seda wanast üksi suurte tegudega ära teeniti! Aga siiski ole julge mo süda! Veel ei ole kõik lootus kadunud. Ma tahan teda eksituse teelt, kelle peale ta juhtunud, katjuda tagasi pöörata. Ei saa minul see asi ehk ka korda minema, siis olen ma ommeti teinud, mis minu inimeselisel kohus oli. (Wäljas on laulmist kuulda: „Oh wõltem Sumalat,“ n. n. e.) Mis see on? Kust see lauluheal mo kõrwa kostab? (Waatab aknast wälja). Ha, minu talupoead on tulnud, et minule peale mo tagasi tuleku wõõralt maalt õnne soovida. Tere tulemast! (Tuupoisi wasta, kes ukse peal nähtawale tuleb): Too see rahwas minu juure, las' n'ad aga tupa astuda! (Tuupois tagasi). Kes julgeb öelda, meie talurahwas olla tänamata! Katjugu ta poolestgi nende waeste inimeste soowimisi tähele panna, wähegi nende kurba aaliku elu kergitada, ja ta saab neilt nii palju tänu ja armastust leidma, kuidas ta seda millasgi nii rohkesti ei oleks julgend loota.

R u u e s e t e n d u s.

Arthur. Talupoead,

kelle seast järe järguit üksikud liikmed rääkides ete astuwad.

üks wanamees.

Armuline herra! Teie näete siin, nagu karjane oma karja, üht osa oma alamatest enese ümber. Kaske oli meil seda filmapilku äraoodata, ei teid peale teie

tagasi tuleku wõõralt maalt tohiksimine õnne soowitates teretada. Nagu meil üksi wõimalik oli ühes kiituse laulus Jumala poole meie südamete rõõmu ülestunnistada, nii tõusewad meie palwed teie eest iga pääw taewa poole. Sest mite üksi tänu teie wasta ei liigu meie südametes, waid ka Jumala wasta, kes teid jälle terwelt meie seka tagasi on saatnud. Olgu see tunnistus teile, armuline herra, üks weikene täht meie tänulikust meelest ja armastusest, keda täitsa ülesrääkida meie keel liig nõrk oleks!

Arthur.

Tere tuhatkord tulemast, mo sõbrad! Teie tänulik meel, keda ma sugugi nii rohkesti ära ei ole teeninud, on mo südant wäga liigutanud. Et Jumal teie elukorra minu käte on pannud, sellepärast näitas ka iga minu ülem kohus see olewat, oma nõuu ja abiga teie poole hoida ja teie olemist kergitada, kus wähegi wõimalik oli. Tahate aga oma asju minu käte uskuda, siis saate peagi äratundma, et teie oma lootusega häbi sisse ei jää.

Üks talupoeg.

Palju tuhat tänu, herra, nende sõnade eest! So palju olete meile head teinud. Meie renti olete wähenданud, et meile päätoidusest enam millasgi puudust ei ole, ning meie naabrid kaetsetes meie peale waatawad; meie lastele olete kooli üles aitanud ehitada, et n'ad inimesteks saaksiwad kaswatatud; teie olite meile sagedaste abiks, kus abi tarwis läks. Sellega olete

tunnistanud, et teie süda nii hästi meie hädaft kui rõõmust osa võttab. Seepärast paneme oma elu-lootuse Jumala ja oma enese jõuu kindmause järele julgeste teie kätte. Rahwas, elagu meie armas herra!

Rõik.

Elagu, elagu, elagu!

Üks tõine talupoeg.

Mind lubage, armuline herra, oma tänu weel iseäranis teie ete panna. Minewal talwel põles minu maja ära; ilma pääkatteta ja leiwata hulkusin naise lastega mööda maailma, ning meele äraheitmine oli jommo üle võimust saamas; seal tuli korraga taewast abi. Teie walitseja oli teile meie hädaft kirjutanud; teie saite meile üheks peastjaks inglits. Minu naise wiimased sõnad, kui pea peale selle hinge heites oma lapsi wiimast korda woodi ees waatas, olivad üks palwe teie eest.

Üks noor tüttarlaps.

Toona oli minu isa metsas puid raiudes mahalangeta kuuse alla jäänud ja sandiks tehtud; nälg ja tüline häda tulivad nüüd meie majasse, aga seal saatis ka meile üks peastja ingel abi, ja see ingel olite teie. Tänu, rohkeste tänu olgu teile, kulla herra, selle eest!

Üks naine.

Ja kui minewa sügise meie põld rahest maha löödi, ning talw kõige oma hirmuga meie peale langes, seal tõiwad jõulu pühad ka meile ühe peastja ingli, ja ka see ingel olite teie. Tänu olgu teile selle eest, lõpmata tänu!

Arthur (liigutatud südamega).

Sõbrad, teie toote siin asju ete, kellest ma täna sugugi ei ootnud kuulda saada. Mis ma tegin, seda oleks igatiis tõine inimene minu asemel ka teinud. Mis sellest siis veel rääkida! — Teie elujärke heale parandada ja korrale saata, on üks mo elu ülematest eesmärkidest. Kus asjas teie ka edespäi lootes minu juure tulete, seal ei saa minu nõu ja abi mite tulemata jääma. Meid sõnu võite minu poolt terwistamiseks oma wanemate, naiste ja sõsaratele koju kaasa viia.

Rõik (äramiines).

Elagu meie herra! Elagu!

Seitsmes etendus.

Arthur (üksi).

Lõeste, inimese enese tahtmine on, kas tema elupilgud siin maa peal peavad wihad ehk magusad olema! Kui väga õnnelikuks on mind see rahwas praegu oma armastuse ja tänu ülesnäitamisega teinud! Ja kui wähe oli minu poolt tarwis, neid nii tänuilikuks teha! Ei oleksime mite ika nii liialt oma enese kasu püüdjad; waataksime wahel ka rohkem oma ligimese õnnekorrale peale, kui palju õnnelikumaks ja õnsamaks ei teeks see meid! Küllalt on meil võimalik, omale ka maa peal jo üht paradiisi elu sünnitada: kus inimesed armastuses elawad, seal on paradiis. Wäijast on jälle rahwa

laulu kuulda.) Aga wähe on neid inimesi, kes seda ära-
tundwad, weel wähem neid, kes seda tõega taga nõudwad.

(Gedriie langeb maha, aga laulu on weel eemalt kuulda.)

Tõine järe.

(Otmar forteris.)

Esimene etendus.

Otmar. Emeline. Wanaproua.

Otmar.

„Ütle minule, sõsar, kuidas on Arthur so meele
pärašt?

Emeline.

Ma saan teda enesele abikaasaks wõtma.

Otmar.

Hm, hm! Aga kas sa ka tead —

Emeline.

Noh?

Otmar.

Ma arwan, kui abielusse tahetakse heita, et siis
armastus mõlemal pool — —

Emeline.

Hahaha! Aga, ega sa seda tõepärašt ei welnud. —
Mees wõib armastada, naine ei pruugi seda just mite
iga kord. Mo ainus nõu on jo ka, seega üht head

kaupa teha. Sest mõtle seepeale, armas wend, kuidas meie warandusega lugu on. Meie mõisa on kredittasja wõlakirjas kurjaste ülewal, rääkinata muud wõlad; meie elumaja on nii wana ja lagunud, et ma maru-
 sel ilmal enam sugugi ei julge magama heita, kartes, mõni tuule-hoog wõiks minule terve kattuse selga wõjata. Kodaniku ja talupoja-kortel on nüüd sage-
 daste palju ilusamad elumajad. Kui meid meie uhkus ja rüütlikik auupaistus rahwa juures mite hirmus ei hoiaks, mis saaks siis?

Wanaproua.

Sa räägid wäga targaste, mo laps!

Otmar.

See on paraku kõik terve tõsi; kas teie aga teate, mis nõu Arthuriil on?

Emeline.

Sina oled temaga rääkinud.

Otmar.

Tema armastab.

Emeline.

So ma ammuigi tean, et ta mind armastab.

Otmar.

Sind armastab? Kus oled sa selle aru käte saanud?

Emeline.

Et ma ilus olen; et ta hea meelega siin käib.

Otmar.

Ta armastab üht tõist neitut.

Emeline (ärritselt).

Üht tõist?

Wanaproua.

Oi, oi, üht tõist!

Otmar.

Meie naabritest.

Emeline.

Meie naabritest? Ära karda, groosmamma, kes julgeks ennast küll siin minu kõrwa seada?

Otmar.

Üks tüdruk Anna, ühe talupoea Laane tüttar on see häbemata, kes seda julgeb.

Emeline.

Hahaha! Voi sealt poolt puhub tuul!

Wanaproua.

Arthuril näikse peenikene maitmine olevat, seda pean tunnistama!

Otmar.

Aga Arthur tahab seda tüdrukut omale abikaasaks võtta.

Emeline.

Seda oleks ta velnud?

Otmar.

Temal on kindel nõu, seda teulawat tegu teha.

Emeline.

Sa wõisid seda üht filmapilgufe uskuda? Kuidas näitad ja mul täna wälja, wend! Sina ei oleks märkanud, et ta seesuguse juttuga üffiainu sinu rüütliketu meelt on proowida tahtnud? — Jah, armastada wõib ta seda tüdrukut — on jo õige kena loomakene; aga abikaasaks wõtta — mine metsa!

Wanaproua.

Arthur ei ole wiist küll weel äraunustanud, et tema suguwõsa talupoea, pealegi Eesti talupoea kändu wälja on kaswanud. Tema isaija oli ühe rahwakoolmeistri poeg, studeeris Tartus, sai pärast kindrali nime alla, ostis omale siin mõisa ja wõeti wiimaks rüütlike jeltse wasta. Aga kes jo ükskord rüütli nime all, ei selle pää enam seesugusi mõtleid wõi sünnitada, nagu Dtmari Arthuri peale tunnistab. On ommeti meie kõikide esimehed eeswanemad Adam ja Gewa olnud.

Dtmari.

Ma wõiksin ennast rõõmustada, kui lugu nõnda oleks. Loodan, et sina, minu tark sõsar, teda peagi terweks saad arstima.

Emeline.

Tema on jo ka üks laulik?

Dtmari.

Teda wõibki salmikuid tegewat.

Emeline.

Need on igawad inimesed. Kord on aga mooduks saanud, maailma laulikuid ja nende loba-juttusi tund-

ma õppida, et neist igal pool rääkida võida. Aga Jumalale tänu! Seal on meil konversaatsi leksikon. See on meie peastja. O hirmus oleks, kui meie kõik neid igawaid asju ise peaksime läbi lugema ja nende üle siis oma enese mõtteid üles arutama!

Otmär.

Sina räägid aga võõra rahwa ees muidu ika tulise waimuga mite üksi meie Saksa, waid ka muu rahwa laulikutest; sinu mõistmine nende asjades paneb kõiki imestelema.

Emeline.

Esiteks ei räägi ma mite sagedaste neist asjadest, teisets millasgi ilma ete walmistamata. Jka mõistan siis juttu selle asja peale juhtida, kellest ma enne konversaatsi leksikonis lugesin, ja ta läheb kui walatud.

Otmär.

Minu tark sõsar, kui wäga panen ma sind imets!

Wanaproua.

Eks ma ika pole õelnud, Emeline olla meie suguwõsa au ja uhkus!

Emeline.

On Arthur laulik, siis ma teen, mis ma teen. Paljalt ühe asja poolest on paha, see on, et ta nii wäga Eesti laulusi armastab ja mina neist ühtegi ei tea, ega omas raamatus ka midagi ei leia. Waatafin ka korra Kalewipoea laulu, aga ma sealt sõnakest aru

ei saanud. Ja ommeti peab teda nüüd kõik noor
Gesti sugu lugema ja mõistma.

Otmär.

Meie rahwaga lähed asi pääw pääwalt hullemaks.
Pärast hakkawad ka weel prii inimeste õigusi nõudma,
nagu muu Euroopa maades. See Kalewipoea laul
ka head ei teha. Ta tõsta rahwa waimu ja äratada
iseenele lugupidamist. Pärast tahawad n'ad enam olla,
kui meie töötegijad. Hm, hm!

Wanaproua.

Sakstel on ka oma eepos-laul „Niebelungen,“ aga
kes teda seal talurahwa seas tunneb!

Otmär.

Üksi wana Kreekarahwas õppetanud oma Ilija ja
Odisee laulu koolides ja n'ad olnuwad rahwale väga
armsjad. Aga Jumal hoidku meid seesuguse rahwa-
meele eest, kui Kreeklased oliwad. Meie paistus siin
maal oleks siis korraga otsas.

Emeline.

Weel mõne pääwa eest tagasi nägin ma kárnäri
poisfi aias Kalewipoea laulu lugemat ja kuulsin
mööda minnes, kuidas wana kárnär poisfi taples,
et ta seda Kilplaste keele laulu lugebeks kõik oma
prii aega ärawiita. See nüri wanamees muidu küll
midagi laulust ei wõi mõista, aga siiski teadis ta Ka-
lewipoea laulu Kilplaste keele lauluks nimetada. Kü-
lap see wist ta päris auunimi on. Noh, Arthur peab

nägema, et ma ka Gesti laulust ja laulikutest midagi tean, ta saab mind imeks panema, armastama, — ja minu elu kõige ülem kaup on korras.

(Läheb wanaprouaga tõise tuppa.)

Tõine etendus.

Otmar (üksi).

Sa targem kõigist targa sõsaratest! Sa hommiiku täht, wersta=sammas, tuule=lipp ja ülem pärli=kiwi kõige meie maa rüütli-sugu preilidest! See terane mõis=tus, see palaw süda, ning kõik meie kõrge seisuse seaduste järele, kes kui koor piima peal, üle kõige tõiste seisuste ja inimeste ojub, — o — see kõik on minu juures imekspanemise väärt! Kui sina mite minu rahakotti parema järje peale ei aita, siis jääb ta igaweste täis — tühja tuult! (Ära.)

Kolmas etendus.

Torba. Iwast.

Iwast.

Armas kooliõppetaja, ma palun teid, ärge tulge selle uksest sisse. Seda nimetab minu herra oma paraadi ukseks, ja siit ei luba ta muud sisse tulla, kui rüütli-sugu inimesti.

Torba.

Aga selle majal on jo paljalt kaks ust, see wanaduse poolest wiltu paraadi üks ja üks tõine weiksem,

walge laudadest kogu naelutatud ukskene tua otjas, kust leeme=auruga täidetud kõõli, kofka ja tuatüdruku juure minnakse.

Iwast.

Ustuge ilma wiibimata kõõli, minupärast otsekõhe herra enese leeme=pata, aga selle ukse pealt minge ära, sest kui teid herra siin näeks, ta leiaks ehmatusest surma.

Keljas etendus.

Endised. **Otmar,** (kes üksiksilmi Torba otja wahib.)

Torba.

Armulise herra juure osawõtmise pärast, mis meie rahwa wasta peate ülesnäitama, olen ma julguse rinda wõtnud, teiega kooli asjadest kui selle kihelkonna uus koolmeister mõni sõna —

Otmar (ätkitse juttu wahela rääkides.)

Mis osawõtmiſed! Mis kooliasjad! Üks rahwa koolmeister olema! Uksest wälja! Poisiſid, kihutama hurdad ta peale! Tema julgema läbi selle ukse astuma, kust aga üksi minu wõõrad sisse tulema! O suitsutama, suitsutama, ehk ma läkkastap! Tema ei teadma, raip, et kõõgist tulema! O teutust, o kurjaste pruukimist, mis mo paraadi uksele saanud! Wanast põlwest saani üksi ülem rüütliſugu siit sisse käima, ja nüüd üks rahwa koolmeister, mite ſtudeerinud meesgi! (Kui meeletu.) Minema kõhe mo ſilmaſt, raip! (Eõise tupa jookſetes.) O suitsutama, suitsutama, ehk ma läkkastap!

Wiies etendus.

Torba. Zwask.

Torba.

Ole ommeti hea mees ja ütle, on so herra meelest nõrk?

Zwask.

Eks ma teile öelnud? (Kõrwa sisse usutates.) Tema pää näitab wahel jampsine. Seesugust kometit saan sagedaste nähe. Seda nimetab ta rüütlikiku auupais-tuseks.

Torba.

Kase mind weel kord tema juure. Ma tahan temale nõuu anda, narrilase Hispaania rüütli Don Quixote elukäiki hästi läbi uurida, temale ühtlasi aga ka üttelda, et ta üks palju suurem totter on, kui see mees oli.

Zwask.

O, jätke seda tegemast! Mis see muud oleks, kui pärlide wiskamine sigade ete. Ta on ja jääb narriks; sest olen mina rüütli sugust? Ja mina käin sest uksest nii sagedaste sisse, kui tahan, ilma et mo herra teda sellepärast ära leiaks teutatud. (Sala usutates.) Ma tahan teile weel midagi tunnistada, mis teie aga kellegi muu inimesele ei tohi rääkida. Kui mittu korda ei ole meie, see on mina ja meie wana opmann Blüthenroth öö aeal isemoodi tibukesi siit herra käsu peal tema juure wiinud, kes weel vähem rüütli seltsi oliwad, kui meie mõlemad ühte koku.

Torba.

See Blüthenroth, kes kirjutas nii hirmsal kombel oma filmi jõllitab?

Swast.

Seesama, jah. Aga ta on siiski jumalakartlik mees. Ta ütleb ka ika: Taewa Taadikene, kui palju pean ma oma herra eest pattu tegema; kuidas võib ta seda kõik ükskord ära wastata!

Torba.

Ma tänan sind nende sõnumete eest. Kui so peremees vähem hull oleks, siis oleks ta minule mõinud mõistlikult öelda, et ta sest usksest üksi rüütlib wasta wõttab, ja mina oleksin jo meele haleduse pärast tema soowi täitnud. Tema tegu ei ole aga kellegi inimese tegu, kelle mõistus õigel sihil käib. — Siiski, mis ma räägin! Ühe mehe juures ilma seestpidise tuumata, nagu sinu peremees, on väga targaste tehtud, kui ennast niisuguse kõwa rüütliku kesta alla warjule peidab. Mis ta ka muidu oleks? Üks paljas ja inetu müür, kelle küllest lubja ehk maha langenud!

Kuues etendus.

(Blüthenroth'i majas.)

Blüthenroth, (istub kirjutuse laua ees, afna wasta.)

A, seal ta mo Madis tuleb, ja tööpoolest! jälle tükk meelehead hõlma all. Emb kumba, kas jänes ehk mõni tedrepojufene; mõlemad minule ühelmsõdul armsad. (Siitab oma paksu kõhtu.) Hõissa, wana sõber!

Seitsmes etendus.

Blüthenroth. Madisson.

Madisson (Böttab jänese kottist wälja).

Tär ipste Nas, Err Verfalter, was ich niemals
soß; eine tiesjähriches wetter Lithauer.

Blüthenroth.

Ha, tär Lunks von Kohlendieb! Toppen ihn mal
tort in hintern Grant. Du kommst wohl mit teine
Pacht sehr kuut aus?

Madisson.

Seiten gehen lechter; Wild windet weg, was mir
noch was nich is einprachte.

Blüthenroth (taewa poole jöllis silmadega).

.Zimmel hund Water! Was for arme Seite wir
toch sind! Wir rakkern hund Klaven uns ab, hund aben
nichts nich dasor, in welche Seit unser Err allens nur
so dich nichts mich nichts wegbraucht, was wir mit
kroße Noth zusammen gesammelt. Ich werde for die
Kleinerwerdung teines Pachtess kummern. — Ach, eine
Kleinigkeit Sache ätte ich peinake wergessen: morgen
abe ich wornehme Gäste, Doktor hund Pastor hund
so weiter; ta wunschen ich ihnen mit kuut Sinn einige
Welthihner austafeln. —

Madisson (ruttu waheler).

Bekrissen, sehr wohl! Bin ihr gehorsamster Die-
ner! (Ära.)

(Arthur ja Anna.)

Blüthenroth.

On see üks saadan mees! Meie jäneseb metsas kadunud kui maa alla, aga pärgel katjugu teda finni tabada. Minul on asi küll teadupärast, aga mis sest herrale hakkab lobisema. Oleks aga minule enesele kahjuks. On ka mo lapsesõline sõber. Teaks mo wanematest palju rääkida, mis minule mite auu ei toots. Seft kui rahwas kuulda saaks, et minu isa mite mõni Sakslane Blüthenroth, waid Rohisauna Tõnu Wirumaalt olnud, siis oleks pagan lahti. Olen omale küll ühe eht Saksa nime wõtnud, aga mis see siis enam mõjuks!

Kahetsas etendus.

Blüthenroth. Mikkel.

Mikkel.

Tõin ka opmannile ühe weikese nuumpõrsakeste kostiks.

Blüthenroth.

Taewa Taadikene! kui palju teie tõiste inimestele head teete! Teie puud peawad, nagu ma kuulsin, otjas olema?

Mikkel.

Seepärast tahtsin kallist opmanni just paluda.

Blüthenroth.

Hea küll; siin on sedel metsawahi käte. Homme on mul mõõrad; teil on jo wärskeid kartohwliid aias?

Mihkel.

Homme peab mul see suur õnn olema, esimesed teile katseteks tuua. (Ära.)

Blüthenroth.

Noh, kodu ei saa ja seda küll õnneks kiitma, aga lõikusel on kanad kurbid. (Kannab pörsa kappi taha.)

Üheksas etendus.

Blüthenroth. Kristjaan.

Blüthenroth (üksi).

Kes seal jälle tuleb? (Vaatab läbi akna.) Ha! Kristjaan, kes aastas üksi 50 rubla eest wõid ära müüb ja sellest minule mite üht naelakest ära ei anna. (Käib mööda tuba ja rapputab ennast wiha pärast.) Need inimesed wiivad mind aegsaste hauda! Nõnda n'ad talupojad on, see Totterotti rahwas! On n'ad rikkaks saanud, siis n'ad mõisawalitsejat enam ei tunne. Waesed peavad n'ad olema, üksi siis oleme meie rikkad. Aga ma tahan siin pigistada, mo sõber Kristjaan! Ka sina pead waeseks saama! Ka sina pead minu ukse ete tulema! Muidugi on seal lugu ifa, nagu wanasõna ütleb: „Wafikal tuleb, härjal läheb;“ aga ega härjad, mis ma wafika wasta annan, minu ei ole; minu on üksi kasu, mis kauba juures wälja tuleb! (Kristjaan astub tuppa.) Ah, sina oled seal, mo sõber! Kuidas käsi käib? Wist ifa wäga hästi?

Kristjaan.

Tänu Jumalale, ta on mo kätte tööd õnnistanud!

Blüthenroth.

Jah, nõnda see jumalakartlikute põli ifa on!
(Hirmsaste taewa poole jõllis silmadega.) Taawetiga pean ka mina hüüdma: „Ma olin noor ja sain wanaks; aga ma pole mite näinud, et õige on mahajäetud, ja et tema sugu on leiba otsinud, sest Jehoowa armastab õigust ja ei jätta mite maha enese wagasi!“ — Aga Issand käib ka wahel omakseid katsumas, ja sinul, armas Kristjaan, on ehk ka seesugune katmine ees, sest pea tuleb uue kontrakti tegemine.

Kristjaan (tähtsalt).

Issanda tahtmine sündgu! Tema on jo ka, kes sallib, et meid wahel tigejad inimesed taga kiustawad; aga kes tõisele auks kaewab, langeb wiimaks ommeti ise sisse.

Blüthenroth (silma rahutalt).

Taewa Taadikene, nii on meie herra! Meie wae wame ennast tema pärast vööd ja pääwad, ja mis on lõppeks meie palk? Smtänu! — Aga ja soowid wist midagi, armas Kristjaan?

Kristjaan.

Tahtsin opmanni käest sülla puid paluda.

Blüthenroth.

Saad kohe sedeli metsawahi kätte, kui teatud hinna

wälja oled maksnud. Sellepoolest on herra hirmus wälk. (Kristiaan maksab raha wälja, wõttab sebeli ja läheb ära.)

K ü m n e s e t e n d u s .

Blüthenroth, (mööda tuba edasi tagasi jookstes).

Olen ma taft saadanast peasnud! Ma tean, kelle peale so kõne tige da inimestest käis! Aga ta saagu sinule käte tasutud! Roomama pead sa mo ees, kui uss! (Põrsas ja jänës kuttuwad müriual kappi tagast wälja.) Api! Tondid! Mõrtsukad! Rööwliid! (Langeb tooli peale.) Taewa Taadikene! Wet! (Tuatüdrut jookseb selle kisa peale tupä.) Sina oled siin, Miina? Ma olin nattukene magama jäänud ja ksjendasin unes. Wõtta need asjad sealt kappi eest ja wii n'ad emanda käte, ma olen neid ostmud. (Tüdrut läheb talupoegade annetega ära.) Olen ma aga jänës! Kes wõib teada, et ma ülekohtu teen? Kes wõib teada, et mul sängi all nii palju raha seismas? Kes wõiks teda sealt siis ka warastama tulla? Ja mis ehmatas mind ära? Üks surmud jänës. Hahaha! Ma pean tõeste isegi enese üle naerma! (Waatab läbi akna.) Kes see küll peaks olema? Ega ta ommeti meie uus kihelkonna koolmeister pole? Tõepoolest, on jah! Mehel on kena uus kuub seljas. Ma nägin tema aias mööda minnes ilusaid waraseid wislapuu marju. Dots, oota, pojukene, küll ma sinu ka weel peeneks teen! (Wahib läle wälja.) Herra, herra ise tuleb! (Kõhik langebste, kummi altjussil herra tupa astub.)

Ükskümmes etendus.

Blüthenroth. Otmar.

Blüthenroth.

Taewa Taadikene! (Kõhib.) Ärge pahandage, armuline herra! Tuli korraga seesugune kõha peale, kas läkkata — — (Kõhib.) Olen jo wana ja nõrk. Ei tea, kas Jumala tahtmine on, et veel kuu siin maa peal kõnnin; Ehk tal nõu, oma truui teenrit pea ära kutsuda.

Otmar.

Hoidku meid taewas selle eest! Waadake ete, et teie ennast ülearu ei waewa; teie olete minule liialte truu.

Blüthenroth.

„Mo silmad waatawad nende järele, kes maa peal ustawad on,“ ütleb Jehoowa, „et nemad minu juures elawad!“ — Aga ma hakkam jo toibuma. Teil näikse, armuline herra, täna tähtjas asi ees olewat?

Otmar.

Jah, kuulge, mis täna minu majas wõis sündida! Meie uus koolmeister astus minu juure — läbi paraadi ukse! !

Blüthenroth (kes waewalt oma naeru wõib hoida).

On see wõimalik! Taewa Taadikene! See mees on ära teeninud, et teda Tühjale maale saadetakse! (Kõrwale.) Oh ja wiimane pärdik!

Otmar.

Uga mis pean ma tegema?

Blüthenroth.

Seadused on meie maal paraku jo nõnda, et meie teida selle süü eest üles ei või puua.

Otmar.

Paraku, seda n'ad on!

Blüthenroth.

Siisgi — — käes! Temal on teie mõisa poolt tükk maad; ehk küll see põld jo mitmest põlvest saani koolimaja pärast olnud, siisgi võite teida oma käte tagasi pärida. Dokumendist neil ühtegi käes ei ole. Ilma maata aga ei või ta oma weikesest palgast elada, ja teie auu-teutus on käte tasutud.

Otmar.

Jah, väga õige, armas Blüthenroth, maa võetakse tema käest ära; võite temale seda jo tänapäev kuu-lutada. Ja et hilja aea eest ka tema kari minu heinamaa peal olnud, saan temale veel ühe protsesi selga panema, kes teida pudru moodi peab tühaks tegema. Kes mite meie kõrgust ja auu-ülendust ei taha ülestunnistada, selle kaela igavene hukatus!

Blüthenroth.

Jah, kätetaks ja hukatus! (Kõrwale.) Waene hiir, kui sa aegsaste ei jõua punuma pista, see lõvi neelab sind kõige naha ja karvadega!

Otmar.

Müüd tõise asja arutusele! Külap te' tunnete seda pärismaa talupoega Laanet, Adelssteini herra piiri peal?

Blüthenroth.

Tunnen seda meest liialtegi, armuline herra. See on üks tore perekond; ei taha meiesugusega mattigi teha.

Otmar.

Need inimesed seisavad mul iga pidi tee ees. Laanet kõige oma wiisaka tütreaga sooviksin ma siit äraautada. Kui teie mul seejuures abiks oleksite, armas Blüthenroth, ma tasuksin seda teile kuninglikul kombel käte.

Blüthenroth.

Teie teate, armuline herra, teie eest jättan ma oma elu, teie eest kautan oma hinge õnnistuse!

Otmar.

Hea! Tunni pärast tulge minu juure, seal pidagem nõuu, kuidas asja peale hakkata. (Ära.)

Kahestoistkümmnes etendus.

Blüthenroth (ärs).

See tuli õigel aegal. Wana Laane oli mul oma õige-mehe toredusega ja ammugi kui pind filmas. Noh, tahju woin siin teha, liialtigi õige rohkesti. Tean ka wäga hästi, mikspärast ma herra teda siit ära soovib kautada; rahwast kuulufse ja mõnda rääkiwat, ja enesel

on mul jo ka paar silma pääs. — Aga wõin ma ka seda üksford Jumala ees ärawastata? Noh, ma arwan. Üht looma ärarikkuda, kes oma ülemate armu ära on kantanud, kes seda ülekohutuks wõiks nimetada! — (Mõneb.) Jah, see nõu on hea. Nõnda saab asi korda minema. Tõnn oma nolphasega peab mo abiriist olema. Hahaha! sest saaks nali! Muial maadel see nõu mo mõistuse terawusele küll palju auu ei teeks, aga meil — sünniwad sagedaste jo weel palju hullemad asjad!

Kolmas järk.

(Laane maja ees, nagu esimeses jargus.)

Esimene etendus.

Tõnn, istub pengi peal, piibli raamat ees.

Niüd olen ma se'ä kallist Piebli ruamatut omas elos jo kõlm kord läbi lugend. Esimene kord, kui ma wiel kümne-uastane poisikene olin. Rattismuse ja laulo-ruamatoga olin ma just kuusest kuaneni walmis suand, kui mo ema mo wasta õel: Tõnn, mo poeg, aeg on kätte jõudnud, kus sa tarf küll õled, kua Pieblit läbi lugema! — Se'ä ma sies kua tegin. Wast kahe kuoga olin ma oma tüdga walmis, kui kua koge-mata m'ie kirjand külla juhtos tulema. Lugo mõlgob miul wiel selgest mieles, sest m'ie õlime just siga tap-

nob; ema kietis kääki ja mina wirotasin parajalt üht tubli palawat worsti süia, kelle ma kirk'janda enese filma all tua nahka panin. Kui kirk'jand mo suurest wirkosest kuolis, haaris ta käega mo piäst finni ja öel — m'ie waht'sime mõlemad aurawa worstipata — mi'ust wõida kõrd wiel wiemane tark mies saia. Noh, eks mi'ust seda tua põle suand! — Dõine kõrd lugesin selle falli ruamatu kuolis läbi. Sest sie piäle wuatas kirk'jand wäga, et sien õige rohkest Jumala sõna õppetati. Kõlmat kõrd hakkasin sie hingekosotawa tüõga lieris piäle. Et m'ie aga sien wäga paljo palwet pidime tegema, siepärast jõudsin paljalt puoleni; wast minewa pühapäewal sain ta läbi. Ma istun nüüd iga pühapäew ta kallal, sest suuremat pühapäewast riõmu mi'ul niüdgi põle, kui piebli lugemine. — Jah, se'a peän ütlemä, küll õli üks kallis aeg, sie lieriaeg. M'ie õlime seal 80 poissi üheskuos, ja elasime kõlm nädalat õtja wäga wennalikult ühes toas. Hommiku piäle ülestõusmiste pidäs järelepätsija külakuolmeister üht hommiku palwet lauloga. Sies tuli süögipalwe ilma laulota ja wiemaks suorukse wõtmine. Sie wäl-tas kaks tundi; sest lieri aegos antakse mede puol kõik-sugu kallist süögikruami kuasa: pirakuid kapsaste ja sibulatega, kardoli pudru, sia sinki, ehk mis muud paremat majas leitakse. Hagana leiba ei taha seal kõige wäsem enam süia. Kus ja siega lähäd, seal elatakse toredast! — Niüd tuli kõstri papp ja pidäs igapäewase hommiku palwe kahelkõrdsel laulmisega, ning

walmistas meid kir'janda tundidele walmis. Lõppeks tuli kir'jand ise, pidäs esite suure hommi'ku palwe ewanjelijummiga ja kõlmekõrdse laulmisega, ning andis sies kaks tundi õtša oma hingekosotawat õppust. Niid tuli süögipalwe ilma lauluta ja ammo igatsetud lõuna süöm'aeg, ja sie järel laul ja Piebiebli lugemine. Piäle sie tuli jälle kir'jand ja pidäs jälle ühe kahetunnise kõne, seä ta suure õhtupalwe ja kõlmekõrdse laulmisega lõppetas. Niid algas kõstri papp õhtune tund ja lõppis igapäewase õhtupalwe ja kahetõrdse laulmisega, kelle järel mie õhtuleiwäle läksime. Lõppeks heitsime piäle kuolmeistri lühikese õhtupalwe magama. — Lauldes, paludes ja sie wahel süies ja puhates — niukeste Sumala mielepäraliste tallituste all läksid kõlm leri-nädalat nie ruttu müüda, nagu õlekfiwad n'ad kätte wahelt ei tea kuhu ära kadunud. — Peremees sõitis mi'ul täna kir'kole, mo kallis Anna Tiioaga läksiwad metša jalotama, nõnda olen ma sies täna piäle haflanud, seä Piebieblit neljättõrd läbi lugema. (Eob.) — „sies wõttis ta temä wiljast ja söi, ja andis ühtlasi kua oma miehale, ja temä söi. Sies said nende mõlemate filmad — lahti —“ (Matuse aea pärast.) Jäh, niid läksid si'ul filmad lahti! Oh Gewa, Gewa, medeks sa mi'ule seä õled teinud! Meil õleks niid õnsam põli mua peäl. Ta õleks jo wiel kannim, kui mie leri-aegos; sest sies ei õleks meil laulmist ja palwet sugugi tarwis, mis meil aga kui pattaste inimestel waja lähäb, ning süömine ja Gedeni põesaste all magamine üksi õlekfiwad

järele jäänud. Sie keppiga tahaksin ma iga mao pähä rõhkuda, keä' mind petma tuleks! — (Wahib wäijastutatus laelaga eemale.) Kes sie küll wõiks olla! Sõidab mede puole! — Wuata, piäb kinni — kõneleb karjusega — annab ho'ose ära — näitab mi'u puole — mi'u puole? — mis! tuleb mi'u juore? — Ets näe: wõib mõni suor herra olla — jah, tõeste mi'u juore! Seäl õlgu kõhe pagan lahti!

Tõine etendus.

Tõnn. Blüthenroth.

Tõnn.

Tie, õpmanni isänd wõi herra, mis te' olete? Kuda sies ka sie au mi'ule suand? Ega te' õmmeti õtsekõhe mi'u juore ei taha?

Blüthenroth.

Õtsekõhe teie juure, armas Tõnn! Teie olete veel mo ainus sõber. Siglasti mehi on meie kurjal aal wähe, ja nende kõne on õmmeti kui kuld õunad hõbe waagna peal.

Tõnn (iseenesete).

Wõtko kensäkat lugo! Muudo waewalt terwist wasta wõtnud, üks sina lurjos tõise järele, niüd kõr-
raga teie, kuld õunad ja muud ilusad asjad! Kui sie mi'ul kua mähärdune mado ei ole.

Blüthenroth.

Kas wõin ehk ka teada, mis teie seal loete?

Tõnn (loeb).

Ja mado õli kavalam kui kõik muud — —

Blüthenroth (ruttu wahete rääkides).

Oh, see on jo Gewa pattulangeniise lugu! Taewa Taadikene, mikspärast pidi Gewa langema! Meil ei oleks nüüd nii palju häda tunda, ja pattu ei oleksgi maailmas. — Aga võttame ühe tõise asja käsile! Mul on weike palwe teie wasta. Teie süda nõuab ommeti ka Anna õnne taga?

Tõnn.

Si jäh, mis Anna külge puodub, siäl olen ma kõigest mielest ühes nõuus.

Blüthenroth.

Noh waadake, minuga on sarnane lugu. Ja ka weel tõised inimesed wõttawad Anna õnnest osa. — Seal on meil nüüd nõu, tema meele heaks üht suurt tükki teha. temale üht ootmata rõõmu walmistada, ja teie peate meil seejuures abiks olema, armas Tõnn. Kas tahate?

Tõnn.

Di, di, õpmanni isänd wõi herra mis te' õlete! Niukest asja, miks ma seda ei tahaks?

Blüthenroth (iseenesete).

Ahaa! jo ta haarib kinni! See lontrus on jo weel lollim, kui ta wälja näitab! (Waljuote.) Teie teate, mo kallid kulla Tõnn, et siin ligidal metsas mõisa heina-

maa peal weel kuhi heinu seisab. Homme võse ei saa Laane, nagu ma tean, kodu olema. Homme võttate siis, niipea kui pime käte tulnud, ühe Laane hobustest ja weate, ilma et sest enneaega kellegile teadust annaksite, Mõnu Matsi abiga, kes ka seie saab tulema, hea koorem heinu Laane talli. Peaks teid keegi küsima, siis oleks teil wastata, et asi Anna käju peale sündida, muidu ehk võiks meie jala-asi liig aegsaste ilmsiks tulla.

Tõnn.

Ma tunnen teid, õpmanni isänd või herra mis te' olete; ma tean kua, mis ma tean. Ma suovin üksi viel küsida, kuidas niuke temp Anna õnne võib tõsta?

Blüthenroth (iseneisete).

See Loll-Peeter läheb tõeste võrku ja Anna istub meil jo homme võse puuris. Tulgu siis pärast mis tuleb, tentus jääb tentuseks. (Bajuste.) Teie tunnete mind, armas Tõnn, teie teate, kuidas ma ükspäinis oma ligimeste headust taga nõuan. Noh, waa-dake, mo kallis sõber, kui teie küsite, kuidas see asi Anna õnneforda kasvatada, mis meil nõu ete võtta, siis ütlen ma niipalju: kus heinad on, sinna saab ka ilus sõiduhobune juure tulema, sest suured herrad teevad suured kingitused. Kõik ühtekokku ei saa ka muud midagi olema, kui üks meste wälja müeldud kaunis sõbruse nali; sest teie teate, et teie peremehe sõber, Adelssteini herra, jälle kodu on, niijama ka, et tema

ja minu herra kõige paremad sõbrad on. Üksi nii-
palju ütlen veel: Annale walmistatakse üht wäga suurt
ja wotamata rõõmu.

Tõnn.

Mi'ul ei taha näd Riisu-Matssid jaa — — belge
mi'ule õnneti, mis sies lõppeks kõige nõnde kõmetite
õts on.

Blüthenroth (kõrwale).

Suuda pärast, ta loro hakkab ennast siiski kikki
warwastele ajama! See tuleb kõik sest rahwa koolita-
misest! Waljuste:) Ära ole — tahtsin belda: wõtke
õnneti mõistust pähä! Jätke aga kõik muud asjad
minu hooleks. Küll teil pärast filmad lahti lähewad,
et ära tunnete, mis suurt tegu te' teinud.

Tõnn.

Ei, õpmanni isänd wõi herra mis te' õlete; Gewal
lääsid filmad piäle õnnaõnnemist lahti, mi'ul on nad
jo enne jedä lahti peäsend. Ja medä ma wiel hilja
aea iest —

Blüthenroth (wahete rääkides).

Tõnn, ära ole winaapä! Pead ka veel hea jood-
raha saama. Lase enesega rääkida! Waata — —

Tõnn (nagu ülewal).

Ja medä ma wiel hilja aea iest sie asja kõhta
tõutand, jedä tahan niüd täita, et mado mind õma
kawala kielega õnneti pärast wõrko ei petta. Ma
tahan täle selle mõduse pihlakaga nie hästi kui wõi-

malik tõisi mõtteid mi'u pärast pähä walada. (Hüüdes: Krantõ, pettis, niuse talurahwa nülgi ja — annab ta opmannile leppiga pihata, kes iga lõõgi juures: Zimmel hund Water! tiisendab ja ruttu minema pühib.) Oh ja wiemane nali! Niukene katwal mado õma „kalli kuld õuntega!“ Saið aga niid mo kuld õuno hästi maitsta! Sie näitab jo, kui tahaksid nieð kaelaõikajad kõik Anna kallale minna; siäl piän ma ete wuatlik õlema. Anna iest jättan ma elu, kui tarwis. Tema waenlastele wõiksin aga wiel kümme siukest pihlakat õhwerdada, kedä mi'ul enne sugogi tarwis ei õle, Peruannua Juka käest laenata. (Ara.)

Kolmas etendus.

Arthur (üks).

Tere jälle kaua aea pärast, ja armas waike koht, oma wana mälestuste ja lapseõlwe rõõmudega! Tere tuhatkord jälle, sina õitsew kanarpik, ja teie kaua taga igatsetud metsa waibad, kes teie omas põues mõnda mo möödaläinud pääwade ilust ja õnnest warjate! Pühad liikumised täidawad minu südant teid jälle nähes. Kui mittu korda olen ma siin selle pengi peal Annaga üksi istunud! Kui mittu korda oleme siin rääkinud Jumalast ja looduse ilust, inimese headusest ja tema elu kauni eesmärkidest! Siin saiwad minul Anna mõttete sügawused ja tema waimu ellus esite awalikuks; siin tõusis minul tema südame headus esite

täitsa ilmsiks. Siin oli, kus ma esimene kord selle peale mõtlesin, Annaga ühendatud läbi elu kõndida. Siin tahan nüüd ka veel täna temale kõik ülestunnistada ja teda esimene kord oma hõlma võtta. (Anna ja Tiio tulevad üht rõõmsat laulu lauldes juure, ilma et nad esite Arthuri näeksid.)

Meelias etendus.

Arthur. Anna. Tiio, kes pea tagasi läheb.

Arthur.

Head hommikut, Anna! Minul on suur rõõm sest, teid jälle kord õige rõõmsalt nähes.

Anna (annab Arthurile kät).

Tere tulemast, Arthuri herra! Olete mind ka jo vahel kurwa näinud?

Arthur.

Mitte just seda, armas Anna; minul tuleb aga suur wahe meele, mis nüüdse ja endise aea vahel on, kus ma teist kolme aasta eest lahkusin. Siis olite ika nii lustiline ja täis lapseliku koerust, et minul vahel häda oli, teid korralt seada, ja ommeti olite mo meelest nõnda kõige armsam. Muidugi olete nüüd jälle nõnda kõige enam mo meele pärast, nagu teid tagasi tulles lootsin ja ka leidsin olevat.

Anna.

O, ma võin ka nüüd veel nii ülcannetu olla, nagu wanastgi. Tiio, sina võid sest mõni kena tükk rääkida! (Selle aea sees on Tiio tasailtusest ära läinud.) Aga,

(Arthur ja Anna.)

Kuhu on ta üleannetu jäänud? Ma tahan teda filmapiilk kutsuda!

Arthur.

Sääge, jääge paigale, kallis Anna! Mina sooviksin just täna teiega üksi rääkida. (Siib ta kätpeidi pengi juure ja istub tema kõrva.) Mis jo kolme aasta eest tagasi ja kauem mo salam südame soovimine oli ja nüüd jälle kõige wäega mo rinnas walitseb, sest peate täna teadust saama. Jo siis ma teid armastasin, kallis Anna, kui teiest kolme aasta eest pidin lahkuma; aga nüüd armastan teid weel ütle mata enam!

Anna (toetab oma pääd nuttes wasta tema rinda).

Mikspärast ütlesite minule seda; minust saab kõige õnnetum inimene maailmas! O, kui ma Jumalat nõnda wõiksin armastada, kui teid, Arthur, ma oleksin püha jo siin maa peal!

Arthur.

Mikspärast õnnetu inimene, kallis Anna? Meie heidame abielusse; kas teie minu abikaasana ei wõi õnnelik olla?

Anna.

Abielusse! Ei, Arthur, siis oleksime pärast mõlemad õnnetumad. Ma tean, teie olete nii hea südamest ja auus mõttetest, et teie minule millasgi ei wõiksite kurja teha, aga üks suurtõugu mõisnik ühe alandliku maatüdrufuga abielusse heita, ei see korda läheks! O, ma tahan teid üle kõige armastada, aga ärge minule omalt poolt seesugust suurt ohwert tooge!

Arthur.

Teie olete eksituses, Anna. Sellega ei too ma teile mingisugust ohwert; waid palju enam pärin ma seega omale kõige suurema wara, mis minul maa peal wõimalik kätte saada. Wäljaspidise seisuse wahel järele, kellest teie räägite, ei kaalu mina mite inimese hinda ära, waid tema waimu kõrguse ja südame headuse järele. Teie waim aga on nii haritud, teie meel ja mõtted nii jumalikud, et teie nende abiga niisama palju maksate, nagu kõige paremad tüttarlapset meie rüütli seisuses. — Üksi siis saaksin ma õnnetu olema, kui teie minu abikaasaks heita ei tahaksite. Mis õigust oleks minul siis veel teie armastuse peale? Ja kuidas wõin ma õnnelik olla, kui minul seda õigust ei oleks! O, Anna, oma südame sügawama põhja peaksin ma siis kõik omad etewõetud kallid elumõtted ja lootused ära matma — minu süda oleks edespidi üks furnu-kirst, maailm tema haud. Soowiksid sa seda, Anna?

Anna.

Ei, Arthur, ei! Üksi minu karmil mure teie õnne pärast sundis mind nii rääkima. Andke andeks! — (Tema ümber hakkates.) Arthur, ma tahan sinule abikaasaks olla! Sinu õnn olgu edespidi kõige mo tegude ülem ja esimene püüdmine!

Arthur.

Ja minu elu ülem eesmärk sinu õnne kaunis kord!

Anna.

Aga minu isa, mis saab tema ütlemas?

Arthur.

Minul oli täna kiriku juures kalmu-aial, kus temaga kogu juhtusin, raste mõitlemine. Ma wiisin ta oma kalli wanemate haua peale; siin rääkisin temaga. Lõppeks tahtis ta kõigea rahul olla, mis sina saaksid tegema.

Anna.

Seega oled sa mo südant fergitanud, kallis Arthur; nüüd alles olen ma täielikult õnnelik.

Arthur.

Täna weel saadan ma tõlla seie, et sina oma isaga minu mõisa tuleksid. Seal, meie tulewas kodus, saame waikselt oma sihtlust pühitsema. Jää jenniks Jumalaga, minu südame Anna! (Ära.)

Wiies etendus.

Anna

(istub sügawas mõttes, ristis kätega; lühikese aea pärast):

Arthur armastab mind! Mina pean tema abi-kaasaks saama! — Helde Jumal, olen ma jeda ära-teeninud! Nii suur näitab minul see asi, nii uus, et minu mõtted temast waewalt jagu saawad! — Ehk oli wahest paljas unenägu, mis nägin? — Paljas unenägu! Näitab jo, kui oleksiwad kõik minu meeled nüriks läinud ehk kogu sulanud üheks ainsaks, ning see jälle Arthuri armastust minu wasta üksi jõuaks tunnistada. O, kui see unenägu on, kunni wiimase südame tufsu-

miseni tahaksin seda und edasi nähe! — — Aga, ehk oli ommeti tõsius, mis nägin? Elawalt kuulen weel tema lõbusaid sõnu, näen ja tunnen tema filmapišaraid, kuidas n'ad tema fulmudest oistudes mööda tema palgeid maha weeresiwad. Ei see wõinud unenägu olla! See on tõsius — kaunim kui tõsius! Jookske peale maha, mo rõõmupišarad! Süda ei jõua ommeti kõik seda õnne ja õnnistust warjul hoida. Arthuri armastust oma päralt teada, on üht taewast südames kanda, ja Arthuri kõrwal läbi elu kõndida, on jo siin maa peal õnnis olla!

Kuues etendus.

Anna. Tiio.

Tiio.

Anna, ja oled pruut! Lase, et ma rõõmu pärast jo ümber kaela hakkam!

Anna.

Jah, Tiio, seda olen ma, olen see kõige õnnelikum tüdruk maa peal.

Tiio.

On sul seda weel tarwis tunnistada? Eks jo kõik sinu filmadest ei ole lugeda? Üks maailm täis lootusi ja õnne paistab sealt välja. Anna, kui ilus oled ja nõnda! — Üks inimeste wihkaja peaks sind, peaks inimesi jälle armastama, kui ta sind nõnda näeks!

Seitsmes etendus.

Endiseb. Tõnn, kes üht suurt mõtleiba närides juure tuleb.

Anna.

Sina pead ommeti ka teadma, armas Tõnn, miks-
pärast meie siin nii õnnelikud oleme. (Paneb oma käe
tema õla peale.) Kuuled sa, ta armastab mind!

Tõnn. (Täie suuga süies.)

Jäh, ta armastab teid, kallis Annakene, ja veel
enam, kui jeda mõnusat pruukosti! (Kõrwale:) Kas n'ad
ei ole kua veel mi'u kõnet piält kuulanud! Oh sa
wiemane nali, mis fentsakat luomad nied tüttarlapsed on!

Anna.

Ei, rohkem kui terwet maailma!

Tõnn.

Oh, ma olen kui külma wete kastetud, nie juokseb
õnne wärin läbi mi'u suonte!

Ahheksas etendus.

(Arthur'i korter.)

Arthur. Torba.

Arthur.

Teil on siis kindel nõu, oma praegust kohta maha
jätta ja minu uueste ehitatud koolimajas tööle hakkata?

Torba.

See kindel nõu minul on. Kui ka need mehed,
kelle käte rahwa kooliasjad ja waimu-harimine pandub,

täis kitsaid ja ennemuistseid arvamisi on, kuidas võib seal koolmeister, kellele n'ad kõik tema tegemise ja talituse etc määravad, rahwa waimuharimist kaswatada? Siin näeb üks looduse-teaduse alamas õppetuse-järgus jo materialismust, wiimase pääwa tähti; seal toine sündinud asjade õppetuses eestulewa mässamise idusi. Nõnda ei jää meie rahwa koolmeistrile õppetuse poolest midagi muud järele, kui piiblitugud ja katetismus.

Arthur.

Paraku, teil on jula õigus. Minu juures on aga toine lugu; siin võite oma tahtmist mööda teha, sest et minu mõtted selle poolest teiega täitsa ühte sünniwad. Üksi siis wiivad koolid rahwale õnnistuseks olla, kui ebasipүүdmine ja armastus rahwa wasta meie töö ja tegemise aluspõhi on. Seiemaani ei ole n'ad aga meie maal palju muud sünnitanud, kuid et rahwast ebauisu kammitsas aitasiwad hoida ja tema waimu rumaluse sidemete sisse kōita. See asi oleks siis korraks seatud. Mis teie omast juhtumisest von Altfussi herra juures rääkisite, saaks muu maades ennemuistese juttude sēka arwatud, aga meie wana roostetanud seltse-elu seaduskorras on seefugused sündmused igapääwased asjad. (Eöök rāega otja etc.) Nodake, minul tuli üks lustiline mõtte! Saaks teid Altfussi herra äratundma, kui teid praegu siin näeks?

Torba.

Seda ma ei usu, sest et ta mind wacwalt õige

teraselt tähele on pannud. Peale selle oli minul wiimati ka tugew põskhabe, teda ma nüüd ei kanna.

Arthur.

Wäga hea! Altfusfi herra saab pea siin olema; mina teen teid temaga tutwaks, kui oleksite minu kõige parem sõber; tema saab teid mõneks mõisnikuks pida-ma ehk muu sellefarnatseks; tema püüab — selle poolest tunnen ma teda — teie sõbrust kätte saada; teie saate seega tema ülekohutuse teu leppitust, ning nali on peale kauba ütlemata kena.

Torba.

Suur rõõm saaks minul sest olema, oma waen-lasele tema ülekohut selle kahjuta kombel kätte maksta.

Arthur.

Omalt poolt on minul sellega isearaline nõu. Et teil aeg senni igawaks ei läheks, siis astuge seie minu kõrwalise raamatu-kogu kambri, kus teil ka edespidi iga kord luba käia, kui sealt mõnda raamatut peaksite tarwitama. (Torba astub kõrwalise kambri.)

Üheksas etendus.

Arthur (üksi).

Jõuaksin ma Otmavile õige selgeste ülesnäidata, kui väga naeruwäärt põhja peale tema suured teud ja iseneje kõrgekspidamine alama seisuste kohta rajatud on! Midagi ei karda need inimesed rohkem, kui naeru-wääriliseks saada; ei ole temal siis ka weel seda kind-

laks nõuuks wõetud, neid asju sugugi maha jätta, oma eksitustest misgi kombel aru saada, siis oleks minul küll veel lootust tema meeleparandamise pärast.

Kümnnes etendus.

Arthur. Tõnn.

Tõnn.

(Et teba tuapoisid tahawad tagasi hoida, tungib ta suure kolinaga tupi.)

Oh ja wiemane nali, niid ölete õmmeti mi'u rufikat tunda suand! Te' wõiksite, suwr herrä, oma tienijatele rõhkem häid elo-wiesä õppetada. Mied naru-logardid sõimawad mind siettofeskaks. Siettofene! kes on neie siettofene? (Tulise wihaga.) Kas ma siettofene olen? äh! — Meil looduse-wiäriliste inimestel on aga hiäd rufikad — ja sien tuon ma teile ühe kirjä õmä peremihe kääst, kedä mind Anna kääkis seie toua, kos ma teist ühes tükkis kua wiel tahin küsida, miä teil sie Annaga ühte puhko riäkimist on, sest et ma tedä armastan ja temä mind armastab, ja mie ükstõist ä'ä suame wõtma. Se'ä ütlen teile, et mind te' toapoisid kõrd wihale süttitanod ja ma wäga — kahtlos-mieline olen!

Arthur (naljatatel).

Sa ütled, sina olla looduse-wääriline mees, ja kahtlusmeelest wõldakse, et ta looduse-wastane awalbus olla. Kuidas see ühte sünnib? Mõttele sedä asja õmmeti nattuene järele, wana Tõnn! (Kirjaga ära.)

Ükskõiklõmmes etendus.

Tõnu (üksi).

U' ütle! Väi järele piäda ma mõtlema! Oh ja wiemane nali, nägo järele mõtlemine medesogoste asi õleks! (Mõtleb.) Hm, kahtlos=miel looduse=wastane asi — se'ä ni sõnapiält uskoda, ei näita mi'ul just kua mite õige küps. — — Oli meil seitsme uasta iest tagasi kuff! Süda ei suada mi'ul sie uhke luoma piäle mõteldagi, lüüb kõhe kurwaks. Ehk küll ühest kõrralisest walitsosest kanade seas sie aeal pailo nähja ei õlnud, sest et walitseja kuff kui elos priios ise wälja näitas, siesgi õli tuline riõm nähja, kuda sie kõrral elu huowi piäl ilofasti edäsi wältas. U' Liema-Hannus, kes kellegi piäle armo ei heida, tuli wiemati kua sie kuffe üle wõimost suama. — Temä asemele tuodi niüd tõine, üks wiemane raibe ja päris riõwel wana wasta, siesgi kahtlos=mieline õma kanade piäle, just kui mina Anna piäle. Uga nuored kuffed, kadond isä wiesakad pocad, kaswasid igä päew tarkuses ja armos kanade ies; n'ad õlid üleüldse nägo nende kadond isä, igäs tükkis traksjad ja targad. Oh ja wiemane nali, sedä noffa-sõdakest, mis niüd piäle hakkas! Kanad hoidsid ennema nuorte kuffede, kui wana puole, ja sie wahtis õmä naifi, nõgo kurat langend hingesi. Huowi piält ei tohtind n'ad sugogi enam iemale minna; wanamehe ahwardaw kuristamine kutsos n'ad rutto õma juore. Ehk ta küll silmatirjaks näitas, kui tahaks neid üksi

kotka iest põllo piäl kaitsta, siesgi ei õlnod sie muod midägi, kui kahtlane miel õma naiste-orjade pärast, ja kartos nuorte kuffede iest. Siäl sündis sies wiemaks hirmos lugo. Üks kana oli kõrb julgose rinda wõtnod, nuore kuffe suadetusel põllo piäle jalutama minnä. Ehk t'äle küll kotka puolt mi'ägi ei õlbud tehtud, siesgi kihotas tedä wana kuff piäle tagasi tuliko kiskodes ja nokkides nie kaua taga, kunni tedä tõistele hirmo-täheks ühte wana sügawä kuobasse ajas, kus waena kana hirmsal wiesil õleks pidänoð äräloppema, kui tedä walitseja peremies seält mite neide sõnadega ep õleks wälja aidanod: „Ma näen, et muod üle ei jää, kui wana-miest ühe peä jau lühemaks tehjä!“ mis täle kua kõik perekond täiest südamest suomis. — Miks olen ma iendäle niüd se'ä jutto riäkind? Nõh, eläjaid ajab üksi luodud-sund teule, ütlewad õppetud mihed, nägo ma „Sippelga“ ruamatost lugenod. Mi'u kuff oli kahtlos-mieline; sie temä kahtlos-miel pidi sies õmmeti kua luodod-sund õlema! — Wuata, eks siepärast kahtlos-miel luoduse-wiäriline asi ei õle? Ehk ei tee elajad mite üksi luodod-sunni järele, waid teäwad kua jo midägi puoliitikast? — Jäh, pagan suago siält õtjose kinni!

(Ära.)

Kakstõistkümmes etendus.

Arthur (astub kirja lugebes tupä).

Jäh, niüüd alles hakkä ma äramõistma, kui kallis, kui sügaw üks puhäs ilma süüta armatsew naiselüda on.

Need Annast kirjutatud sõnad äratavad minu rinnas kõige ellamaid ja ülemaid tundmist elule. Eks ma pea ennast headuse poolest palju ülemaks pidama, jenni kui mind Anna neid sõnu õppetanud äramõistma ja järele tundma! Tõeste, armusõnu hästi äramõista, see on üks raske kunst. Üksi see võib ennast kiita, seda kunsti mõistvad, kelle rinnast seesugused healed läbi käinud ja seal wastastiku armu-elu kõige õrnemad südame-keeled helisema pannud. (Waatab atnast wälja.) Seal n'ad tulewad, mo kiwikõwa rüütel Otmar, tema võidu-tujuline õde ja wäga armuline tädi. N'ad saawad siin meie harmoniis muidugi tisonansiks olema; siisgi jääwad üksi faks teed üle, emb kumb: nemad sulawad meie harmoniaga ühte, ehk lähewad meist täitfa lahku. Tulew filmapilk andku otstust! (Hüüab raamatu-fogu kambri:) Mäng hakkab peale! (Läheb mõõrastele wasta.)

Kolmas tõistkümmes etendus.

Torba. Peale tema **Emeline** oma tädiga, ja
Otmar Arthuriga.

Torba (üksi).

Ka inimene saab wahel seka teadmatal kombel loodudsummist juhitud. Peaks mind see tuimaks läinud patriitius iseenesest üheks pleebiks tunnistama, siis tahaksin ma filmapilk tema lippu alla heita. (Tõised tulewad sisse.)

Arthur (tuhonstates).

Torba herra, minu sõber — Alfussi herra, oma tädi proua ja õe preiliga!

Otmar (Torba wasta).

Mina kiidan ennast õnnelikuks, teiega auustawat tutvust teha mõida. Teie olete minu armastatud sõbra sõber, see on teile kõige paremaks tunnistuseks.

Torba.

Weel suurem õigus on minu pool, õnnelik olla. Suhtun ommeti praegu teiega üht selle maa rüütlit tundma õppima, kelle aristokraati tegudest ma jo palju kuulnud, ja mis niisama peaks igaweseks mälestuseks üleskirjutatama, kui mõne palju wähema õigusega kuulsaks saanud wanaaegse ritteri teud.

Otmar (kõrvalle).

Ha, see on ka minu lippu alam! Seda suurema wäega saan oma ärataganend sõbra Arthuri kantside peale langema! (Waljuste:) Siig healtsew minu kohta! Kui teie oma lahke ja armsa olemisega minu südame jo ära ei oleksite wõitnud, ma wõiksin nende healtsewa sõnade pärast teie peale kurjaks saada. Nnname kui sõbrad tõine tõisele kät!

Emeline (iseenesele).

Näitab juba pealt näha kui päris rüütel wälja! (Eiis astub ta enam ete; suureks tõstetud healega:) Minu armuline tädi, lubage mind filmapilguksgi, peale selle laulu-templisse astumise, seisma jääda, et nende kauni sisselitsmiste rõõmu pikkendada, kes mind — taewaliku laulu-annete kõige suuremat auustajat — seie sisse astudes koge kui ärawõitsiwad! O, õnnelik see inimene,

kes ika selle Eliisionis tohib kõndida! Siin, kus peale-
kauba kõige kallimad ja kuulsamad hinged ilusa kujudes
nagu elavalt meie ees seisavad, meid auusa tegudele
üles ärritades ja kõige ülemaid, meie waimus warjul
seiswaid mõtteid elule äratates! Jah, kolm korda õn-
nelik selle eluaseme peremees! Tema kohta wõiksime
õigusega laulda:

Ilma rikkust palugi,
Taew'lik rõõm on mo — tugi!

Otmar (kõrwale).

Ja tema tuim loom ei lange kõhe mo õe jal-
gade ete! (Torba wastu:) Kõigis asjades, mis iganes
kunsti piiri peale lähewad, on minu õde kui tuli
takkus. Tõest, tõist seesugust kunsti armastajat ei
olegi enam maailmas!

Torba.

Seda ma küll usun!

Arthur (niisama kõrgete tõdetud healega nagu Emeline).

Olge teie, kallid preili, kuu, — (kõrwale:) kunni
päikene ülestõuseb! — kes selle ilmalikus Eliisionis
walgust annab! Ma ütlen kuu, sest et kuu=walge öö
seesuguste süla-magusa tundmiste kohta sündsam oleks,
kui päikene.

Wanaprona (kõrwale).

See kuu-jutt ei taha minul meele järele olla!

Emeline (nagu enne).

Jah tõeste, mis käib küll nähtusest üle, nagu üks

Kuu=paistusega hõbetatud mets on! Mets üksi oma linnu lauluga on pääwa aéal küll ka jo kena, aga õõ aéal kuu=paistusega kihlatud näitab ta ommeti tuhat korda kenam wälja! (Edasi astudes:) Ja see kuju, o üt- telge, kas see üks tükk meie kuulsa Kalewipoea lau- lust ei ole?

Arthur.

See pilt näitab lugu, kuidas rannast tulnud raud- lased kolmekesi Koiwa jõe ääre Kalewipoea juure astu- wad, teda pettiskeel el meelitama:

„Sõbrustele meie seltsi!
Kangus seisab sinu käessa,
Wõimu woli sinu wäessa;
Tarkus meie taskudesja,
Mõisterikkus meie kottis.“

Kalewipoea aga wõttab kõik kolm üks tõise järele kinni rahada, esimese rinnast saadik, tõise poole paleni ja kolmandama hoopis mulla alla puijates.

Otmar (iseenesele).

Tühi wõtku teda kõige oma Kalewipoeaga! See on jo, nagu lähetsiwad need sõnad otseskohe meie peale!

Emeline.

Tõeste, üks imekspanemise wäärt laul on see Ka- lewipoea lugu! Sügawamat laulu waimu ja ilusamat keelt ei wõigi enam olla. Mina tunnistan teile, Adel- steini herra, ma armastan seda Kiisplaste laulu ja keelt kõigest südamest.

Torba (iseenesele).

Ufi lähed ika kirjumaks. Aga Kalewipoeast on
sinule wist wiimane lops saanud!

Otmar.

O minu õde, mina pean sinu tarkust wäga imets
panema! — (Naisterahwas istuwad maha; Arthur, kes oma
naeru ei wõi pidada, astub afna ete.

Arthur.

Ommeti ükskord jo tulnud!

Emeline.

Kes?

Wanaproua.

Mis?

Otmar.

Kes on tulnud?

Arthur.

Suure igatsemisega oodetud wõõrad!

Emeline.

Uh!

Wanaproua.

Tõepärast!

Otmar.

Hm, hm!

Arthur.

Kaua ihaldatud filmapiik on nüüd kätte jõudnud!

Emeline.

Uh!

Wanaproua.

Tõepärast!

Otmar.

Hm, hm, hm!

Arthur.

Kus minu kõige ülemast õnnekorrast sõbralikult
õsa võite võtta.

Emeline.

Ah!

Wanaproua.

Tõepära!

Otmar.

Hm, hm, hm, hm!

Neljastõistkümnnes etendus.

Endiseb. Anna, kes Arthuri juure ruttas ja tema ümbert kinni hakkab.
Ja a ne, hallipäaga wanamees, kes 15. etenduse lõppetuseni rohkem tõi-
taga warjul jelsab, kus ta ete astub ja oma lapsi õnnistab. Lõo.

Tõnn, kes Arthuri tuapõistega ukse peal pantomlimi teel räägib.

Etenduse lõppetusel Blüthenroth.

Arthur.

Tere tuhatkord tulemast, minu kallis Anna!

Emeline.

Ah!

Wanaproua.

Andke wet! (Mõlemad minektaavad ära.)

Anna.

O kui õnnelikuks see mind teeb, jälle sinu juures olla!

Emeline.

Lust!

Wanaproua.

Wasser!

(Arthur ja Anna.)

Tõnn,

(mõttab klaas wet ja kibatab teba naissterahvale wasta silmi).

Oh ja wiemane nali! nief näewad jo wälja kui mie kanalja=lind*) kui tal kõrd tõht kinni õli sulond.

Otmar.

(Köörab äraheitlind palei Torba poole, tema käewarrest kinni hakkates.)

Pihu ja põrm! Meie rüütlliline kõrgus on suutumaks ärateutatud! Kas seda tohime kätetasumata jätta!

Torba.

Ärge pange pahaks, auustatud herra, aga mina ka sugugi rüütli jeltsi ei ole. Mina ei ole muud keegi, kui kihelkonna koolmeister Torba, kes teid mõne pääwa eest tagasi waatamas käis!

Emeline.

Grand Dieu!

Wanaproua.

Oh, quelle honte!

Tõnn.

Ärkate jo üles, mo tittekejed?

Wanaproua.

Tule, mo tüttar, ja sina, mo poeg, tulge, kes teie meie suurte eeswanemate werd weel oma soonte sees tunnete jookswat! Ruttake, et minuga ühes sest teutawast kohast nii pea kui wõimalik põgeneb!

Emeline (endise kõrgels tõstetud healega).

Siin, kus kõige madalam pleebfi kumbe walitseb,

*) Tahtis kanaaria lind üttelda.

siin wõib seesuguste ella hingedele, nagu meie oleme, ükski teutus osaks saada; seepärast põgenegem sest roojuse korterist!

Otmär.

Minu majasse tohtima seesugune rahwas ükski kõõgi uksest sisse tulema! (Hakkawad sõid kolm uhtusega tuast wäija jalutama. Ühe peal jootseb neile Blüthenroth wasta, hüüdes:)

Blüthenroth.

Taewa taadikene! ruttake, kallid herra, teie paraadi trepp on praegu ära lagunenu! Kõõgist ükski wõite weel tupa saada. (Tõnni tähele pannud:) Smel hund Watter! (Teeb ruttu minekut.)

Wiies tõist kümnes etendus.

Endised, ilma Otmari, Emeline, Wanaproua ja Blüthenrothita.

Anna.

Mis häda neid wõõraid härdaüulist inimesti küll wõis waewata?

Arthur.

Mina soowisin neid sinuga tutwaks tehes ühest wanast weast parandada, aga ma näen, et siin enam meelega parandamisest juttugi ei ole.

Torba.

Ühe inimese kallal, kelle iseloom kitsa mõtte teel suguseltki uhkus ja suurstaw rüütli-meel on, saab läbikaudu igauks ümbermuudetaw armastuse tegu tühja minema!

Arthur.

Minul on rõõm sest, et n'ad meist lahku läinud. Käigu nüüd igaüks oma teed: nemad omast wanast päritud wiisidest ja uhkusest kinni pidades, meie ennast uue aega ühes inimeste üleüldiste õiguste peale toetades. Kelle pool wiimaks võit saab olema, sellepärast ma sugugi enam kassipidi ei mõtle; sest niisama, nagu õõ järel pääw tuleb, nii saab kord ka meie maale uus põli tulema, kes wana-aea pimeduse täitsa ära saab wõitma. Aga sina Anna oled minu noor päikene, kes minule juba uut aega kuulutab! Arthur ja Anna heidavad tõine tõise hõlma, mis Tõnn nüüd imetõpannes pealt waatab.)

Tõnn.

Siäl ta on, nüüd wast hakkab mi'ul tuli takko tõusma! Ja nägo näitab, ei õle mi'ä üksi kõrwä lastenod, kua sinä, mi'u tittekene! M' põle wiga, kua tõine lapsokene ei õle põlataw tükk. Ja kui ma asja õige tähele panen, sies ma se'ä Tiio't kua üksi aino armastasin. Et aga mõlemad tüdrukod ühtepuhko üheskuos õlid, sest sies tuli, et neid ärawahetasin. M' nüüd on mi'ul asi selge: ma kauplestin kotti ja õstsin pörjast. — Mi'u Tiio, kos kurdab sa! (Torba ja Tiio astumad käsitäes etc.)

Tiio.

Et see koolmeister, kes oma armastuse awalbustega jo kaua minu jälgedel käinud, mind praegu selge sõnadega kosinud —

Torba (wahese rääkides).

Anname teada, et meie üks fihlatud paar oleme!
(Arthur annab Torbale fät, Anna ja Liio langewad üfotõije hõlma).

Tõnn (puhtast segane).

Jälle kõrwa läinud! Siäl wõib jo Sualomoni tar-
fus õtja lõppeda! Miüd jeäb mi'ul wiel tittefefege õnne
fatsoda. Mis tehä, happod õunad piäwad fua ärä
fuama süõbud. Mi'ul põle tibu, temäl nibu, ehk pafsi!
(Läheb nagu Otmari toredakte tuast wäija.) Sien ep õlema me-
desugostel enam mi'ägima tegemistema!

Laane (ete poole astudes).

Minu kallid lapfjed, palju rēõmupifaraid on minu
filmad pidanuwad ärawalama, ehk ma nende allikaid
külü jo ammugi arwasin ärakuiwanud olewat! Minu
õnnistus olgu teiega kunni teie elutee õtjani!

